

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА
ШКОЛСКЕ 2011/2012. ГОДИНЕ

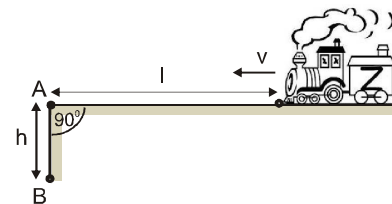
Г РАЗРЕД

Друштво физичара Србије
Министарство просвете и науке Републике Србије
ЗАДАЦИ

ОПШТИНСКИ НИВО
18.02.2012.

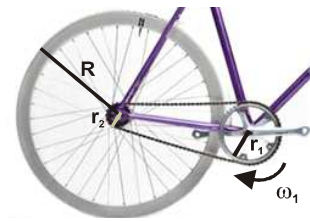
1. Покретне степенице, које спајају два спрата зграде, се крећу константном брзином v у односу на непокретни систем референце. Човек се помоћу њих почне пењати на спрат, крећући се од њиховог подножја ка врху, у смеру кретања степеница, на следећи начин: једну степеницу напред па две степенице уназад. На такав начин човек се попне на спрат за време t . За које време би се човек попео на спрат ако би се кретао на други начин: две степенице напред па једну степеницу уназад? Брзина корака човека којим се попне степеницу напред је иста као и када сиђе степеницу уназад и, у односу на непокретни систем референце, износи u . Сматрати да је дужина појединачне степенице много мања од укупне дужине покретних степеница између два спрата и занемарити време задржавања човека на појединачној степеници. (20п)

2. Брзом пругом Србије се креће воз праволинијски, константном брзином $v = 90 \text{ km/h}$. У тренутку када се налази на растојању $l = 1 \text{ km}$ од станице (тачка А на слици 1), машиновођа се почне оглашавати емитујући звучни сигнал у трајању од $\Delta\tau = 3,5 \text{ s}$. Одредити колико је трајање звучног сигнала који чује путник чекајући воз на станици. Колико је трајање звучног сигнала који чује човек у тачки В која се налази на растојању $h = 300 \text{ m}$ од станице, нормално на правац кретања воза? Сматрати да је брзина простирања звука у ваздуху константна и да износи $c = 330 \text{ m/s}$. (20п)

Слика 1.

3. Бициклиста се креће праволинијски тако што окреће педале константном угаоном брзином $\omega_1 = 5 \text{ rad/s}$. Педале су чврсто фиксирани и не проклизавају при окретању. Зупчаник средњег погона на бициклу има полупречник $r_1 = 10 \text{ cm}$, а зупчаник задњег погона $r_2 = 5 \text{ cm}$ (слика 2). Зупчаници су повезани неистегљивим ланцем тако да између зупчаника и ланца нема проклизавања. Ако је полупречник задњег точка $R = 30 \text{ cm}$, за које време бициклиста прелази етапу пута дужине 9 km ? (15п)

Слика 2.

4. Мотор обрће магнетну плочу хард диска полупречника $R = 4 \text{ cm}$ угаоном брзином $\omega_0 = 5400 \text{ obrtaja/min}$. Након престанка рада мотора плоча, ротирајући равномерно успорено, направи још $N = 270$ обртаја до заустављања. Одредити:

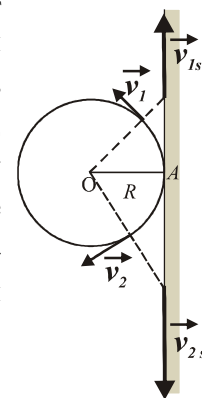
- за које време се плоча хард диска заустави
- колика је линијска брзина тачке на ободу диска један секунд пре заустављања диска
- колики пут пређе тачка на ободу диска у задњој секунди обртања.

(20п)

5. Два коња у истом тренутку крену из тачке А да трче брзинама константног интензитета по кружној стази полупречника $R = 40 \text{ m}$ (слика 3). Први коњ трчи константном брзином v_1 у смеру супротно од казаљке на сату, а други коњ константном брзином v_2 у смеру казаљке на сату. У центру кружне стазе (тачка О) се налази светиљка, а по тангенти круга у тачки А је постављена ограда. У тренутку када је први коњ претрчао $1/8$ стазе брзина његове сенке, која се креће дуж ограде, је $v_{1s} = 13 \text{ m/s}$. У истом том тренутку други коњ је претрчао $1/6$ стазе, а брзина његове сенке дуж ограде је у том тренутку једнака $v_{2s} = 40 \text{ m/s}$ (видети слику 3). Одредити:

- интензитета брзина v_1 и v_2 којима трче први и други коњ
- протекло време од тренутка када коњи почну да трче до тренутка када се први пут сретну на стази.

(25п)

Слика 3.

Задатке припремио: др Зоран Мијић, Институт за физику, Београд

Рецензент: др Невена Пуач, Институт за физику, Београд

Председник Комисије за такмичење средњих школа: др Александар Крмтот, Институт за физику, Београд

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА
ШКОЛСКЕ 2011/2012. ГОДИНЕ

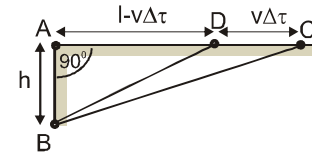
РАЗРЕД

Друштво физичара Србије
Министарство просвете и науке Републике Србије
РЕШЕЊА ЗАДАТАКА

ОПШТИНСКИ НИВО
18.02.2012.

P1. Претпоставимо да време трајања једног корака путника износи τ . У првом случају кретања тј. када се путник креће једну степеницу напред па две уназад, за време 3τ он пређе пут $S_1 = 3v\tau - u\tau$ (4п) у односу на земљу. Ако је укупна дужина покретних степеница L , средња брзина кретања путника је $v_{sr1} = \frac{S_1}{3\tau} = \frac{L}{t}$ (4п) одакле се налази $L = \frac{3v-u}{3}t$ (2п). У другом случају кретања, (две степенице напред па једна уназад) за исто време 3τ путник пређе пут $S_2 = 3v\tau + u\tau$ (4п) у односу на земљу. Средња брзина кретања путника у овом случају је $v_{sr2} = \frac{S_2}{3\tau} = \frac{L}{T}$ (4п) где је T тражено време. Из претходног се за тражено време добија $T = \frac{3v+u}{3v-u}t$ (2п).

P2. Машиновођа почне да даје звучни сигнал у тренутку t_0 , када се налази на растојању l од станице (тачка С на слици), а престаје емитовање сигнала у тренутку $t_1 = t_0 + \Delta\tau$, када се налази на растојању $l - v\Delta\tau$ од станице (тачка D). Путници на станици чују почетак сигнала у тренутку $t_{A0} = t_0 + \frac{l}{c}$ (4п), а крај сигнала у тренутку $t_{A1} = t_1 + \frac{l-v\Delta\tau}{c}$ (4п). Дужина сигнала који путници чују на станици је $\Delta\tau_A = t_{A1} - t_{A0} = \Delta\tau(1 - \frac{v}{c}) \approx 3,23 \text{ s}$ (4п). Слично, у тачки В, путник чује почетак сигнала у тренутку $t_{B0} = t_0 + \frac{|BC|}{c}$ (2п), а крај сигнала у тренутку $t_{B1} = t_1 + \frac{|BD|}{c}$ (2п). Путник у тачки В чује да је дужина звучног сигнала $\Delta\tau_B = t_{B1} - t_{B0} = \Delta\tau + \frac{\sqrt{h^2 + (l-v\Delta\tau)^2} - \sqrt{h^2 + l^2}}{c} \approx 3,25 \text{ s}$ (4п).

Слика 1.

P3. Пошто нема проклизавања угаона брзина окретања педала ω_1 је једнака угаоној брзини окретања средњег зупчаника, а линијска брзина тачке на ободу тог зупчаника је $v_1 = \omega_1 r_1$ (1п). Из услова неистегљивости ланца следи да сваки његов део прелази у току времена исти пут (линијска брзина било које тачке на ланцу има исту вредност), па важи $v_1 = v_2$ (4п) где је $v_2 = \omega_2 r_2$ (1п) линијска брзина тачке на ободу задњег зупчаника, а ω_2 угаона брзина окретања задњег зупчаника. Истовремено, ω_2 је угаона брзина задњег точка који направи један обртај за време $T = 2\pi/\omega_2$ и за то време центар точка пређе пут једнак обиму точка тј. $2R\pi$. Брзина кретања бицикла је онда: $v = 2R\pi/T = R\omega_2$ (4п). Време за које бициклиста прелази пут s је $t = s/v = s/R\omega_2 = sr_2/\omega_1 Rr_1$ (4п), односно $t = 3000 \text{ s}$ (1п).

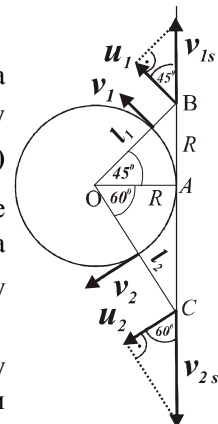
P4. а) Пошто се ради о равномерно успореном ротационом кретању важи $\omega^2 = \omega_0^2 - 2\alpha\theta$ (2п). У тренутку заустављања крајња угаона брзина је $\omega=0$, а угаоно померање $\theta=2N\pi$ (2п) (до заустављања), па је $\omega_0^2 = 2\alpha\theta$, тј. $\alpha = \omega_0^2/2\theta$ (2п). Из једначине за угаону брзину успореног ротационог кретања $\omega = \omega_0 - \alpha t$ добија се време заустављања диска $t = \omega_0/\alpha = \omega_0 2\theta/\omega_0^2 = 2\theta/\omega_0 = 6 \text{ s}$ (3п).

б) Веза између угаоне брзине и линијске брзине тачке која се налази на растојању R од осе ротације је $v = \omega R$. Како је укупно време кретања шест секунди, један секунд пре заустављања, тј. након пет секунди од почетка успореног кретања ($t_1 = 5 \text{ s}$), линијска брзина тачке на ободу је: $v = R\omega_1 = R(\omega_0 - \alpha t_1) \approx 3,77 \text{ m/s}$ (4п).

в) Угао ротације диска у последњој секунди је $\theta = \omega_1 t_2 - \alpha t_2^2/2$ (2п), где је $t_2 = 1 \text{ s}$, а $\omega_1 = (\omega_0 - \alpha t_1)$. Веза између угла ротације и пута који опише тачка А на ободу диска (на растојању R од осе ротације) је $s = R\theta = R(\omega_1 t_2 - \alpha t_2^2/2)$ (4п) односно $s = 0,6\pi \text{ m}$ (1п).

P5. а) Са слике 2 се види да, у тренутку када је први коњ претрчао $1/8$ стазе његова сенка је прешла растојање $\overline{AB} = R$ па важи $l_1 = \overline{OB} = \sqrt{2}R$ (2п). Угаоне брзине сенке и коња у односу на центар круга су једнаке и износе $\omega_1 = v_1/R = u_1/l_1$ (3п) где је $u_1 = \sqrt{2}v_{1s}/2$ (3п) компонента брзине сенке $\vec{v}_{1s}$ у тачки В, која је паралелна брзини коња. Из претходног се за интензитет брзине првог коња добија $v_1 = v_{1s}/2 = 6,5 \text{ m/s}$ (2п). Слично, за другог коња важи $\omega_2 = v_2/R = u_2/l_2$ (3п), где је $l_2 = \overline{OC} = 2R$ (3п) и $u_2 = v_{2s}/2$ (3п) па се за тражену брзину другог коња добија $v_2 = v_{2s}/4 = 10 \text{ m/s}$ (2п).

б) Укупан пут који коњи пређу до тренутка када се први пут сретну је једнак обиму кружне стазе па важи $v_1 t + v_2 t = 2R\pi$ (2п) одакле се за тражено време налази $t = 2R\pi/(v_1 + v_2) \approx 15,2 \text{ s}$ (2п).

Слика 2.